

Sygn. akt: I C 130/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Rybarczyk
Protokolant:	Stażysta Beata Boińska

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2021 r. w Bydgoszczy

sprawy z powództwa **J. D., M. D.**

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie

1. Zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. w W. na rzecz powodów J. D. i M. D. łącznie kwotę 253.204,81 zł (dwieście pięćdziesiąt trzy tysiące dwieście cztery złote 81/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 30.10.2020 do dnia zapłaty.
2. Ustala, że umowa kredytu hipotecznego denominowanego nr (...) zawarta w dniu 12 grudnia 2005 r jest nieważna.
3. Zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. w W. na rzecz powodów J. D. i M. D. łącznie kwotę 11.834 zł (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote 00/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty z tytułu zwrotu kosztów procesu

SSO Wojciech Rybarczyk

Sygn. akt I C 130/21

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 4 lutego 2021 r. przeciwko Bank (...) S.A. z siedzibą w W., **powodowie M. D. oraz J. D.** wniesli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kwoty 253.204,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30 października 2020 r. do dnia zapłaty, z tytułu zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwanego kosztem powodów bez podstawy prawnej z uwagi na nieważność umowy nr (...) kredytu hipotecznego denominowanego z dnia 12 grudnia 2005 r., za okres od 13 grudnia 2005 r. do dnia 15 listopada 2020 r. Powodowie wniesli także o ustalenie, że przedmiotowa umowa kredytu hipotecznego jest nieważna. Nadto strona powodowa wniosła o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Obok roszczenia głównego, powodowie zgłosili roszczenie ewentualne, w którym wniesli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 71.562,21 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od dnia 30 października 2020 r. do dnia zapłaty, jako różnicę pomiędzy kwotą pobraną przez pozwanego

tytułem spłaty kredytu, a kwotą należną z pominięciem klauzul abuzywnych zawartych w § 1 ust. 3 i 4, § 8 ust. 2, § 12 ust. 5 umowy oraz § 1 pkt 19 i 26 oraz § 18 ust. 1-4 „Zbioru (...) zasad kredytowania w zakresie udzielania kredytów hipotecznych”, z uwzględnieniem oprocentowania przewidzianego w umowie, za okres od 13 grudnia 2005 r. do dnia 15 listopada 2020 r. Ponadto powodowie wniesli o ustalenie, że w stosunku prawnym łączącym powodów z pozwanym, powodów nie wiążą niektóre postanowienia umowne ze względu na ich abuzywny charakter.

W uzasadnieniu podano, iż w listopadzie 2005 r. powodowie zgłosili się do pozwanego, celem uzyskania kredytu na sfinansowanie spłaty kredytu hipotecznego zaciągniętego w innym banku, przeznaczonego na zakup nieruchomości gruntowej zabudowanej domem jednorodzinny, której koszt zakupu wynosił 315.000,00 zł. Wskazano, że powodowie byli zainteresowani kredytem w PLN z uwagi na to, iż w takiej walucie uiszczona została cena zakupu nieruchomości. Pracownik banku zaproponował powodom kredyt denominowany do (...) uzasadniając to tym, iż kredyt zostanie wypłacony w PLN. Strona pozwana informowała powodów o tym, że kredyty frankowe nie rodzą większych zagrożeń, a kurs franka nie powinien podlegać większym wahaniom. Zdaniem powodów, nie została przedstawiona im symulacja odnosząca się do zmiany kursu (...) i wpływu zmian na wartość kapitału pozostałego do spłaty.

Na skutek wydania pozytywnej decyzji kredytowej, dnia 12 grudnia 2005 r. powodowie zawarli z pozwanym umowę kredytu hipotecznego na kwotę 84.261,47 CHF. Wyjaśniono, że formularz umowy przedstawiono powodom bezpośrednio przed podpisaniem umowy informując powodów, że formularz ten jest narzucony z centrali banku i nie podlega żadnym zmianom. Kredyt został zabezpieczony hipoteką na finansowej nieruchomości.

Zdaniem powodów przedmiotową umowę należy uznać za nieważną. Po pierwsze, z uwagi na brak określenia w umowie wysokości świadczenia, do spełnienia którego zobowiązany jest zarówno kredytodawca, jak i kredytobiorca. Zaznaczono, iż w umowie nie określono kwoty udzielanego kredytu ani wysokości rat. Ponadto, zdaniem powodów nie ustanowiono obiektywnego i weryfikowalnego sposobu ich ustalenia, a także nie określono kwoty, która miała być wypłacona powodom z tytułu zawarcia umowy kredytowej. Po drugie, powodowie wskazali, że niniejsza umowa jest sprzeczna z art. 69 ustawy Prawo bankowe z uwagi na zastosowany w niej sposób waloryzacji powodujący, iż kredytobiorcy są zobowiązani do zwrócenia bankowi kwoty innej, niż kwota przekazanego im wcześniej kredytu.

W dalszej części strona powodowa podjęła rozważania dotyczące niejednoznaczności postanowień dotyczących kwoty udzielonego kredytu i określenia wysokości rat. Wskazano, iż konieczne stało się ustalenie, czy klauzule umowne kwestionowane przez powodów kształtowały na dzień zawarcia umowy ich prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy. Wyjaśniono, że nieudzielenie powodom wyczerpujących i rzetelnych wyjaśnień na temat ryzyka związanego ze zmiennością kursu waluty oraz możliwością jego kształtowania w sposób nieograniczony nie może zostać uznane za wystarczające.

Powodowie wpłacili na poczet kredytu kwotę 252.220,19 zł tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 984,61 z tytułu składki ubezpieczenia pomostowego.

Pismem z dnia 13 października 2020 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty. Na niniejsze wezwanie powodowie nie otrzymali odpowiedzi, a na dzień wniesienia pozwu pozwany nie spełnił świadczenia.

W odpowiedzi na pozew **pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w W.** wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, iż powództwo jest bezzasadne z uwagi na to, że umowa kredytu mogła i może, zdaniem pozwanego, być denominowana w walucie obcej. Ponadto wyjaśniono, że nie występują żadne przesłanki bezwzględnej nieważności umowy z uwagi na brak dowolności w zakresie ustalania kursów walut. Zdaniem pozwanego kwestionowane przez powodów postanowienia umowy kredytu nie stały w sprzeczności z dobrymi obyczajami ani nie naruszały ich uzasadnionych interesów. Podkreślono również, że nawet gdyby wskazane przez powodów normy umowne odnoszące się do Tabeli Kursów zostały uznane za bezskuteczne, umowa byłaby w

dalszym ciągu ważna i wykonalna, a treść zobowiązań kredytobiorców nie ulegałaby żadnej zmianie. Nadto pozwany wskazał, że gdyby żądania powodów były zasadne, staliby się oni dłużnikami pozwanego na kwotę 200.921,48 zł.

Pozwany wskazał, że ewentualne istnienie po stronie powodów roszczenia o zapłatę wyklucza legitymację materialną do żądania ustalenia na podstawie art. 189 k.p.c. Strona pozwana podkreśliła, że powodowie wyszli z inicjatywą zawarcia umowy kredytu opiewającą na wartość wyrażoną we frankach szwajcarskich. Zdaniem pozwanego niniejszy kredyt miał związek z prowadzoną przez powodów działalnością gospodarczą i w ocenie pozwanego strona powodowa nie posiada statusu konsumenta.

Pismem z dnia 17 sierpnia 2021 r. powodowie zaprzeczyli wszystkim twierdzeniom przytoczonym przez pozwanego w odpowiedzi na pozew. Wskazano, iż powodom przysługuje interes prawny z uwagi na potrzebę wynikającą z ustalenia na przyszłość, iż stosunek prawny wynikający z przedmiotowej umowy kredytowej nie istnieje, ewentualnie że powodów nie wiążą klauzule abuzywne zawarte w umowie kredytowej. Podkreślono, że powodowie zmierzają uzyskania pewności, co do nieważności umowy kredytowej, która ma bezpośredni wpływ na związanie ich umową i obowiązek regulowania dalszych rat kredytowych oraz na możliwość wykreślenia hipoteki ustanowionej na nieruchomości powodów, stanowiącej zabezpieczenie kredytu.

Wskazano również, że zdaniem powodów kredyt zawarty pomiędzy stronami nie jest kredytem walutowym, a kredytem w polskich złotych, z uwagi na jego wypłacenie i spłacanie w tejże walucie. W dalszej części strona powodowa wskazała, że bank w trakcie spłaty kredytu samodzielnie ustalał kursy przeliczeniowe przy każdej racie kredytu z (...) na PLN. Ponadto zdaniem powodów zastosowany w umowie sposób waloryzacji powoduje, że kredytobiorca zobowiązany jest do zwrócenia bankowi kwoty innej niż kwota przekazanego mu wcześniej kredytu.

Powodowie zakwestionowali, aby w sposób wyczerpujący i należyty zostali poinformowani o ryzyku kursowym związanym z kredytem. Podkreślono, że strona powodowa nie miała jakiegokolwiek wpływu na treść zawieranej umowy. Powodowie zaprzeczyli także, aby możliwym było zastąpienie niedozwolonych postanowień umownych innymi, w szczególności w oparciu o średni kurs NBP w zakresie przeliczeń walutowych.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska dotychczas zajęte w sprawie.

Na rozprawie w dniu 31.08.2021 powodowie zostali pouczeni o ewentualnych skutkach uwzględnienia żądania ustalenia nieważności umowy. Powodowie oświadczyli, że mają świadomość tych skutków i podtrzymali swoje żądania

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie zawarli kredyt w (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na zakup domu przy ul. (...) w B.. Pracownik banku poinformował powodów, iż z uwagi na staranie się przez nich o przyznanie drugiego kredytu, powinni oni przenieść pierwszy kredyt z (...) Banku (...) S.A. z siedzibą w W. do Banku (...) S.A. z siedzibą w W..

dowód : zeznania powodów (k. 120-122 akt).

W dniu 7 sierpnia 2005 r. powodowie za pośrednictwem pozwanego banku zwrócili się z prośbą o udzielenie im kredytu inwestycyjnego na budowę pawilonu handlowo-usługowego pod wynajem, przy ul. (...) w B.. Niniejszy kredyt miał obejmować całą nieruchomość łącznie z budynkiem mieszkalnym połączonym z salonem optyczno-okulistycznym. Pismo zostało sporządzone przez pracownika banku i podpisane przez powodów.

dowód : pismo z prośbą o udzielenie kredytu (k. 85 akt).

Dnia 12 grudnia 2005 r. strony zawarły umowę kredytu hipotecznego denominowanego nr (...) na kwotę 84.261,47 CHF. Powodowie zawarli umowę jako konsumenci. Celem zaciągnięcia kredytu było sfinansowanie spłaty kredytu hipotecznego w (...) Bank (...) S.A. Oddział 2 w B., przeznaczonego na zakup nieruchomości gruntowej zabudowanej domem jednorodzinny położonym w B., przy ul. (...).

Pozwany udzielił powodom kredytu w złotowej równowartości waluty wymiennej w kwocie 84.261,47 CHF. Na podstawie umowy, pozwany bank zobowiązał się przekazać powodom kwotę 200.921,48 zł tytułem kredytu denominowanego w (...). Uruchomienie kredytu nastąpiło w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu na (...) po kursie kupna dewiz obowiązującym w banku w dniu uruchomienia kredytu.

Kredyt został udzielony na okres od dnia 12 grudnia 2005 r. do dnia 15 grudnia 2025 r. Terminy oraz kwoty określono w harmonogramie, stanowiącym integralną część umowy kredytowej.

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia umowy wynosiła 2,21667 % w stosunku rocznym. Wysokość zmiennej stopy procentowej ustalona została jako stopa bazowa LIBOR 6M, notowana na 2 dni robocze przed zakończeniem poprzedniego okresu.

Prawne zabezpieczenie spłaty kredytu stanowił weksel własny in blanco wystawiony przez pozwanego, hipoteka kaucyjna do kwoty 340.000,00 zł, cesja na rzecz pozwanego praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką oraz weksel in blanco z klauzulą „bez protestu” wystawiony przez powodów na rzecz (...) S.A. wraz z deklaracją wekslową.

Integralną część umowy stanowił „Zbiór ogólnych zasad kredytowania w zakresie udzielania kredytów hipotecznych”. Zgodnie z jego postanowieniami, kredyt uruchamiany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę i określoną w umowie walutę, po kursie kupna dewiz według Tabeli kursów z dnia uruchomienia kredytu.

dowody: umowa kredytu hipotecznego denominowanego nr (...) (k. 26-29v akt); zbiór ogólnych zasad kredytowania w zakresie udzielania kredytów hipotecznych (k. 30-36 akt).

W okresie od 12 grudnia 2005 r. do dnia 15 września 2020 r. powodowie wpłacili na rzecz pozwanego w ramach wykonywania przedmiotowej umowy kredytu kwotę 252.220,19 zł. Do spłaty powodom pozostała kwota 25.000 CHF.

Umowa zawarta została przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Oferta kredytu w (...) została przedstawiona przez pracownika banku powodom jako nie rodząca większych zagrożeń z uwagi na stabilność waluty. Informowano ich, że kurs (...) nie powinien podlegać większym wahaniom. Powodom nie została przedstawiona symulacja związana ze zmianą kursu (...) i wpływem tych zmian na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych. Ponadto, stronie powodowej nie wytłumaczono mechanizmu indeksacji kredytu.

dowody : pozew o zapłatę i ustalenie (k. 7v akt); zaświadczenie wystawione przez pozwanego z dnia 30 września 2020 r. (k. 37-41 akt); historia transakcji dot. dokonywania dalszej spłaty rat za okres od października 2020 r. do listopada 2020 r. (k. 42-47 akt); zeznania powoda (k. 120 akt).

Pismem z dnia 13 października 2020 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 250.160,90 zł z tytułu nieważności umowy. W uzasadnieniu wskazano, iż niniejsza umowa stanowi nieważną czynność prawną w całości z uwagi na sprzeczność z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 k.c. oraz art. 353¹ k.c. Na niniejsze wezwanie pozwany nie udzielił odpowiedzi.

dowód : przedsądowe wezwanie do zapłaty z dnia 13 października 2020 r. (k. 49-56 akt).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie w/w dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania, jak również na podstawie przesłuchania powodów.

Sąd uznał za wiarygodne oraz przydatne dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy dokumenty zebrane w aktach sprawy, w tym zaświadczenie bankowe oraz historię transakcji albowiem zostały one sporządzone we właściwej formie,

przewidzianej dla tego typu dokumentów. Ponadto autentyczność dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu ani stron postępowania.

Za przydatne dla rozstrzygnięcia Sąd uznał zeznania powodów, ponieważ w znacznej części korespondowały one z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy. Powodowie przedstawili okoliczności, w których zaproponowano im zawarcie umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem (...), jak również brak możliwości negocjacji poszczególnych postanowień umownych. Zeznania powodów były logiczne, spójne i pokrywały się wzajemnie.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

W ramach roszczenia głównego powodowie wnieśli o zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwoty 253.204,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30 października 2020 r. do dnia zapłaty, z tytułu zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwanego kosztem powodów bez podstawy prawnej, z uwagi na nieważność umowy nr (...) kredytu hipotecznego denominowanego z dnia 12 grudnia 2005 r. za okres od 13 grudnia 2005 r. do dnia 15 listopada 2020 r. Powodowie wnieśli także o ustalenie, że przedmiotowa umowa kredytu hipotecznego jest nieważna. Nadto strona powodowa wniosła o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Żądanie to zostało oparte na twierdzeniu, że postanowienia umowne regulujące mechanizm indeksacji są abuzywne, a w rezultacie bezskuteczne wobec powodów.

W sprawie bezsporne było, że strony zawarły umowę kredytu na kwotę 84.261,47 CHF. Wypłata kredytu nastąpiła w walucie polskiej z jednoczesnym przeliczeniem kwoty kredytu na (...) po kursie kupna dewiz obowiązującym w banku w dniu uruchomienia kredytu. Powodowie zgodnie z umową mieli obowiązek spłacać kredyt, zgodnie z harmonogramem spłat stanowiącym integralną część umowy, a także dokonywać spłaty rat kredytu w złotych, według kursu sprzedaży ogłaszanego przez bank na dzień spłaty. Powodom pozostała łącznie kwota 25.000,00 CHF do pełnej spłaty kredytu hipotecznego.

Sąd ustalił również, że przedmiotowa umowa zawarta została z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umowy. Powodowie wyjaśnili w wiarygodny sposób, że nie mieli realnego wpływu na treść umowy, szczególnie w zakresie jej postanowień, które uznają za abuzywne. Bank zaproponował powodom kredyt denominowany do (...) z uwagi na stabilność kursu franka szwajcarskiego. Z powyższego wynika, że praktycznie swoboda powodów sprowadzała się do możliwości zawarcia lub nie zawarcia przedmiotowej umowy.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że pozwany prowadzi działalność gospodarczą w zakresie czynności bankowych. Z treści łączącej strony umowy wynika, że powodowie zawarli ją jako osoby fizyczne celem spłaty kredytu hipotecznego w (...) Bank (...) S.A. Oddział 2 w B. przeznaczonego na zakup nieruchomości gruntowej zabudowanej domem jednorodzinny. W świetle powyższego nie budzi wątpliwości, że powodowie w niniejszej sprawie posiadają status konsumentów. Pozwany kwestionował to, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci. W ocenie Sądu stanowisko pozwanego w tym zakresie jest całkowicie bezzasadne. Z treści umowy wynika jednoznacznie, że środki pochodzące z kredytu będącego przedmiotem sporu przeznaczone miały być na spłatę kredytu jaki powodowie uzyskali w Banku (...). Kredyt ten przeznaczony był natomiast na zakup domu mieszkalnego na potrzeby własne (k8ov). Wprawdzie powodowie ubiegali się o kredyt także na sfinansowanie planowanej budowy salonu optyczno-okulistycznego jednak umowa zawierana z pozwanym bankiem, będąca przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie jest tylko pośrednio związana z tymi planami. Jak bowiem wynika z zeznań powoda ewentualne udzielenie kredytu przez pozwanego na budowę salonu optyczno-okulistycznego było uzależnione przez pozwanego od zawarcia umowy kredytu będącej przedmiotem sporu w miejsce dotychczasowej umowy łączącej powodów z Bankiem (...).P. W tej sytuacji związek umowy będącej przedmiotem sporu z działalnością gospodarczą powodów jest tylko pośredni i na tyle odległy, że nie pozbawia ich statusu konsumentów.

Powodowie wykazali w toku postępowania, że wskazane klauzule nie zostały przez nich uzgodnione z pozwany. Jednocześnie wszystkie klauzule mogą uchodzić za niedozwolone albowiem przyznają wyłącznie bankowi prawo do dowolnego przerzucania odpowiedzialności za ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty na powodów. Przede wszystkim konstrukcja indeksacji znajdująca się w umowie powoduje możliwość narzucenia przez bank wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek, a więc głównych świadczeń powodów. Ustalenie ich wysokości wiązało się bowiem z koniecznością odwołania się do kursu walut ustanawianych w wewnętrznej, dowolnej i nieznannej powodom tabeli kursów banku. Takie klauzule wskazywane są jako abuzywne z uwagi na nieokreślony i nieobiektywny miernik, podług którego następuje ostatecznie określenie wysokości zobowiązania kredytobiorcy, które jest niemożliwe do przewidzenia i obliczenia w chwili zawarcia umowy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2018 r., I CSK 628/17). Jednocześnie zaznaczyć należy, że nie ma znaczenia dla dokonywanej oceny to, w jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego. Istotne jest jedynie, że postanowienia umowy dawały przedsiębiorcy nieograniczoną swobodę w wyznaczaniu kursu waluty, a w konsekwencji – wysokości zobowiązań konsumenta.

Dalej wskazać należy, że kwota podlegająca zwrotowi na rzecz banku nie została dostatecznie i ściśle w umowie określona, nie odpowiada ona nominalnie kwocie wykorzystanego kredytu i nie są określone w sposób obiektywny zasady jej ustalenia. Ponadto wskazać należy, że zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Oznacza to, że kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu określonej kwoty środków pieniężnych, którą winna wyznaczać kwota kapitału mu udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Bank nie może więc żądać zwrotu większej kwoty aniżeli ściśle określonej i oddanej do dyspozycji klienta. Wszelkie zapisy umowne dopuszczające dowolną waloryzację są sprzeczne z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 358¹ § 2 i 5 k.c. i rażąco naruszają interesy konsumenta.

Z uwagi na uznanie przez Sąd abuzywności klauzul waloryzacyjnych, konieczne stało się dokonanie analizy ewentualnych skutków prawnych, do których prowadziłyby wyeliminowanie ich z umowy stron. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., postanowienia te nie wiązałyby powodów i to od momentu zawarcia umowy kredytowej. Powyższe rozstrzygnięcie powoduje, że postanowienia te stają się bezskuteczne wobec powodów.

Skutkiem nieważności umowy kredytu hipotecznego było uznanie, że spełnione przez powodów świadczenia nie miały oparcia w łączącym strony stosunku prawnym. Nie oznacza to jednak, że uzyskane w ten sposób wzbogacenie pozwanego nastąpiło bez podstawy prawnej. Na konieczność odróżnienia podstawy prawnej świadczenia i wzbogacenia zwracano od dawna uwagę w doktrynie (por. W. Serda, Nienależne świadczenie, Warszawa 1988, s. 40). Do nienależnego świadczenia stosuje się przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, konkretnie art. 409 k.c. Świadczenie kredytobiorcy w postaci raty płaconej na podstawie nieważnej umowy powoduje wygaśnięcie w odpowiedniej części jego długu z tytułu otrzymania bezpodstawnego wzbogacenia w postaci wypłaconego kredytu.

Jeśli strony wzajemnie dokonywały świadczeń w jednej walucie, oznacza to, że pozwany bank stał się wzbogacony po spłacie nominalnej wartości kredytu. Porównując kwotę wypłaconego kredytu oraz wysokość świadczeń spełnionych przez powodów nie może być wątpliwości, że obecnie pozwany bank pozostaje bezpodstawnie wzbogacony kosztem powodów. Łączna suma wpłat powodów przewyższa wartością uzyskanej wypłaty, to zaś oznacza konieczność uwzględnienia powództwa o zapłatę.

Odnosząc się do żądania głównego powodów sprowadzającego się do ustalenia nieważności umowy kredytowej, należy uznać je za zasadne. Uznając, że przywołane przez stronę powodową klauzule w rzeczywistości są abuzywne, bezskuteczne i nie wiążą powodów, umowa jako sprzeczna z przepisami prawa jest nieważna na podstawie art. 58 k.c., a bez wyeliminowanych postanowień jej wykonanie nie jest możliwe. Powodowie mają przy tym interes prawny określony w treści art. 189 k.p.c. w ustaleniu tej nieważności, bowiem takie ustalenie rozstrzyga ostatecznie

o ich prawach i obowiązkach, które wynikają z istniejącego stosunku zobowiązaniowego. Ustalenie nieważności przedmiotowej umowy ma ten skutek, że strony nie są nią związane i od początku nie były. Są więc obowiązane zwrócić sobie wzajemnie to, co już świadczyły na rzecz drugiej strony umowy wzajemnej.

Zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności - w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Nieprecyzyjne i dowolne odwołanie się do bliżej nieznannej tabeli kursów sporządzanej na wewnętrzne potrzeby przez bank narusza wskazany przepis. Szczególnie istotne jest to, że strona powodowa nie wiedziała i nie mogła wiedzieć, według jakiego kursu ostatecznie zostanie przeliczona rata. Z każdym kolejnym miesiącem powodowie nie wiedzieli w praktyce ile wynosi rata, którą zobowiązani są uiścić. Sąd uznał, że pozwany bezsprzecznie naruszył art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe. Ze względu na wyeliminowanie abuzywnych klauzul waloryzacyjnych z umowy, brak jest jakiegokolwiek obiektywnego miernika według którego można przeliczyć kurs walut. Powoduje to w efekcie nieważność całej umowy kredytowej – zgodnie z treścią art. 58 k.c.

Dodać ponadto trzeba, że umowę należy ocenić jako sprzeczną z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami także i z tej przyczyny, że nawet, gdyby za rzeczywistą przyczynę wytoczenia powództwa uznać nie tyle skutki tzw. spreadu, co sam fakt znacznego wzrostu kursu franka szwajcarskiego, w dniu zawarcia umowy powodowie obejmowali swoją świadomością możliwość kilkuprocentowej wyżki i jej skutki. Taka świadomość ryzyka nie obejmuje, w ocenie Sądu, świadomego ryzyka uwolnienia kursu waluty przez kraj emisji i w efekcie znacznej wyżki kursu. Na pracownikach banku, jako na profesjonalistach, spoczywa obowiązek wyczerpującego wyjaśnienia konsumentowi skutków takich zdarzeń, istoty gwarantowania waluty przez kraj emisji i możliwych skutków jej uwolnienia, w celu uzyskania pełnego obrazu ryzyka i możliwości jego rozważenia.

Ponadto, o sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego, w powiązaniu z powyższymi rozważaniami świadczy także fakt, że w przypadku tak znacznego, niemożliwego do przewidzenia wzrostu kursu waluty, cały ciężar tego zdarzenia został przerzucony na kredytobiorcę. Bank natomiast wypłacił powodom kredyt w złotych polskich, a następnie tylko deklarował fakt konieczności zakupu waluty obcej, jednak nie wykazał, aby za pobierane od powodów raty, rzeczywiście po tym rosnącym kursie ją nabywał.

Powodowie wprawdzie formalnie byli poinformowani przez bank o ryzyku związanym ze wzrostem kursu franka to jednak w ocenie Sądu informacje jakie zostały im udzielone powodują, że nie można uznać, iż mieli oni świadomość faktycznych niebezpieczeństw związanych z zawarciem umowy. Bank niewątpliwie nie wskazał im, że ich ryzyko nie jest niczym ograniczone a wzrost kursu franka a w konsekwencji wzrost ich zadłużenia jest całkowicie nieprzewidywalny i niczym nieograniczony. W tej sytuacji w ocenie Sądu powodowie zawierając umowę nie mieli dostatecznej świadomości co do ewentualnych skutków zawartej umowy w razie znaczącego wzrostu kursu franka co miało bez wątpienia wpływ na ich decyzję. W związku z tym umowa ta została zawarta z naruszeniem zasad współżycia społecznego takich jak zasada uczciwości w obrocie gospodarczym.

W ocenie Sądu powyższe okoliczności powodują, że żądanie główne o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 253.204,81 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30 października 2020 r. do dnia zapłaty, z tytułu zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwanego kosztem powodów bez podstawy prawnej z uwagi na nieważność umowy kredytu hipotecznego okazało się w pełni zasadne. Powołane przez powodów klauzule § 1 ust. 3 i 4, § 8 ust. 2, § 12 ust. 5 umowy oraz § 1 pkt 19 i 26 oraz § 18 ust. 1-4 „Zbioru (...) zasad kredytowania w zakresie udzielania kredytów hipotecznych”, w rzeczywistości okazały się klauzulami niedozwolonymi. Zgodnie z treścią art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jednocześnie zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go,

jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Ponadto umowa została zawarta z naruszeniem zasad współzycia społecznego. Okoliczności te łącznie powodują, że umowę stron należy uznać za nieważną co z kolei skutkuje obowiązkiem zwrotu świadczeń wzajemnie uzyskany przy jej wykonaniu. W tej sytuacji na banku ciąży obowiązek zwrotu świadczeń wpłaconych przez powodów w ramach wykonania nieważnej umowy odpowiadających kwocie żądania głównego. Fakt dokonania wpłaty tej kwoty wynika natomiast z załączonych do pozwu dokumentów i nie został przez pozwanego skutecznie zakwestionowany

Jako żądanie ewentualne powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 71.562,21 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od dnia 30 października 2020 r. do dnia zapłaty, jako różnicę pomiędzy kwotą pobraną przez pozwanego tytułem spłaty kredytu, a kwotą należną z pominięciem klauzul abuzywnych zawartych w § 1 ust. 3 i 4, § 8 ust. 2, § 12 ust. 5 umowy oraz § 1 pkt 19 i 26 oraz § 18 ust. 1-4 „Zbioru (...) zasad kredytowania w zakresie udzielania kredytów hipotecznych”, z uwzględnieniem oprocentowania przewidzianego w umowie, za okres od 13 grudnia 2005 r. do dnia 15 listopada 2020 r. Ponadto powodowie wnieśli o ustalenie, że w stosunku prawnym łączącym powodów z pozwanym, powodów nie wiążą niektóre postanowienia umowne ze względu na ich abuzywny charakter.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą, sąd orzeka o roszczeniu ewentualnym tylko w razie oddalenia roszczenia zgłoszonego jako główne. Roszczenie ewentualne wchodzi w miejsce roszczenia głównego wtedy, gdy uwzględnienie tego pierwszego z przyczyn prawnych lub faktycznych nie jest możliwe (por. w. SN z 12 stycznia 2012 r., IV CSK (...); w. SN z 24 czerwca 2009 r.). W związku z powyższym, Sąd uznając roszczenie główne za uzasadnione, odstąpił od orzekania o roszczeniu ewentualnym.

Mając na uwadze wszystkie przytoczone okoliczności, Sąd na podstawie art. 405 w zw. z art. 406 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 253.204,81 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 30 października 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 1 wyroku).

Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. mając na względzie wskazane wcześniej okoliczności ustalił, że umowa kredytu hipotecznego denominowanego nr (...) zawarta pomiędzy stronami jest nieważna (pkt 2 wyroku).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. obciążając pozwanego równowartością poniesionej przez powodów opłaty od pozwu – 1.000,00 zł, wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika – 10.800,00 zł, powiększonego o opłaty skarbowe od pełnomocnictw – 34,00 zł, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty z tytułu zwrotu kosztów procesu (pkt 3 wyroku).

Istotą sporu była ważność umowy, a żądanie powodów co do ustalenia nieważności umowy było najdalej idące, bowiem rozstrzygało ostatecznie o prawach i obowiązkach stron. Podkreślić bowiem należy, że wygrywającym proces współuczestnikom, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c., reprezentowanym przez tego samego radcę prawnego, sąd przyznaje zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika (uchwała SN z 30 stycznia 2007 r., sygn. III CZP 130/06).

SSO Wojciech Rybarczyk